

# La Svizra n'è betg la pastura da l'umanitad

Noss pajais ha cumenzà tard a s'engaschar per ils dretgs umans

■ (anr/vi) Il cudesch dal politolog Jon A. Fanzun «Die Grenzen der Solidarität» è gist ord stampa. Per questa lavur ha l'autur obtegnì questa stad il premi «Rudolf Mäder» da l'università Son Gagl. Fanzun ha perscrutà ils dretgs d'umans en la politica svizra. En ses cudesch constatescha el: «La politica dals dretgs umans è oz ina cumpart etablida e renconuschida da la politica exteriura svizra.» Ma quai n'è betg adina stà uschia. La Svizra n'ha ditg betg fatg ina politica activa per ils dretgs umans ed è stada a la cua tar la ratificaziun da bleras convenziuns dal dretg uman.

## Il pretext da la neutralitad

Cunzunt ils onns 60 e 70, ils onns da la guerra freida, ha Fanzun examinà. El ha retschertgà en archiv e protocols co ch'il cussegl federal, l'administraziun ed il parlament han tractà la dumonda dal dretg uman.

Sin fundament da la rolla da pionier areguard la Crusch cotschna ed il dretg internaziunal pudess ins pensar che la Svizra saja era stada protagonista tar ils dretgs umans. Ma lezs n'èn betg adina stads ina constanta en la politica exteriura da noss pajais. Sut il pretext da la neutralitad ha la Svizra ditg refusà da s'engaschar avertamain per ils dretgs dal singul.

## Dus protagonists

Sut cussegl federal Max Petitpierre è la neutralitad vegnida stilisada ad ina maxima politica. La Svizra saja in cas spezial, vegniva punctuà da quel temp. E la

neutralitad stueva esser absoluta. «Il 'cas spezial' ch'è vegnì celebrà da la Svizra ha manà directamain en ina rolla speziala pertutgant la politica dals dretgs umans», scriva Fanzun.

Cusseglial federal Pierre Aubert perencunter avess gugent agì pli activ, ma el ha gì da morder vi da la mentalitad neutralistica. Sco minister per l'exteriur avess Aubert giavischà che la Svizra dauzia la vusch, sche auters pajais violeschan ils dretgs umans. Il magistrat ha la finala cuntanschì ch'ins ha deliberà il 1982 per l'emprima giada in rapport che descriva las finamiras dal cussegl federal pertutgant ils dretgs umans.

Ma la finamira ch'ils dretgs umans daventian ina impurtanta pitga da la politica svizra n'ha Aubert betg cuntanschì. Il giavisch d'Aubert da mussar color e da numnar grevas violaziuns dal dretg uman, vegniva cumbattì d'ina lada frunt politica.

## Ina lectura speziala

Fanzun descriva cun acribia la situaziun politica svizra durant la guerra freida. Ma era sche l'autur dovra ina lingua ch'è per mintgin chapaivla, n'è «Die Grenzen der Solidarität» betg exnum ina lectura per in e scadin. I sa tracta d'in cudesch dal fatg ch'è adattà per gliedud che s'interessescha per politica, per dretg e per la giuvna istorgia da la Svizra.

**Jon A. Fanzun: «Die Grenzen der Solidarität/Schweizerische Menschenrechtspolitik im Kalten Krieg».** Chasa editura NZZ. 462 paginas. 58 francs. Turitg 2005. ISBN 3-03823-178-9

